

Posudek oponentky disertační práce

Jméno disertanta: *Mgr. Vladimír Lajsek*

Téma práce: *Teoretickoprávní analýza laického prvku v justici*

Rozsah práce: 126 stran vlastního textu, práce dále zahrnuje obsah, seznamy zkratk, literatury a dalších zdrojů, přílohy, abstrakty v českém a anglickém jazyce a klíčová slova

Datum odevzdání práce (dle Informačního systému): 17. 10. 2019

Laický prvek v justici představuje mimořádně zajímavý institut, na němž je možné zkoumat interakci teoretických koncepcí (mj. hodnot, jež by měly přispívat k spravedlivému výkonu soudnictví) a sociální praxe ovlivněné historickým vývojem i aktuálními zkušenostmi jak v domácím, tak v zahraničním prostředí. Novost a aktuálnost tématu proto nespočívá ani tak v otázce, proč máme laický prvek v justici, ale za jakých okolností a v jaké podobě má význam ho mít i nadále.

Disertant přistoupil k tématu převážně z pozitivistického hlediska, zaměřuje se na historickou (první část práce) a současnou (druhá až pátá část práce) právní úpravu na území České republiky a v šesté části též na platnou právní úpravu v Rakousku a v Německu. Teoretickoprávní analýza má povahu spíše mezioborových přesahů (srovnání právní úpravy a praxe ve vztahu k přisedícím v civilních a trestních věcech), řešení interpretačních problémů vyvstávajících z platné právní úpravy a kritické analýzy judikatury (zejména v části čtvrté). Proces s Karlem Havlíčkem Borovským a Leopoldem Hilsnerem v první části práce představují případové studie, na kterých, spolu s poukazem na socialistické zdůvodnění role „soudců z lidu“, demonstruje napětí mezi demokratickou a odbornou legitimitou, kterou přisedící do soudního procesu vnášejí (mj. čtvrtá teze práce).

Disertační práce je napsána přehledně a čtivě, autor přichází s vlastními, přesvědčivě vyargumentovanými, normativními závěry o vhodné podobě právní úpravy přisedících v České republice. Část z nich ostatně byla již publikována, např. v časopise Právník. Protože je však úkolem oponenta mj. upozornit na eventuální prostor pro vylepšení práce pro účely její publikace v podobě monografie, dovolím si zaměřit se na tři obecnější roviny:

1.) Zdůvodnění laického prvku v justici nemusí spočívat pouze v její demokratizaci, resp. lidové kontrole, byť by tomu mohly napovídat autorem zevrubněji rozebírané historické souvislosti (kontext roku 1848 a pak období po roce 1948). Zcela opominut zůstal britský důraz na právo být souzen sobě rovnými (right to be judged by [her] peers), který nalezneme i v rakouské, německé a prvorepublikové československé úpravě: není náhodné, že přisedící by

měli být vybíráni z osob, které znají místní poměry, v ideálním případě se hledí i na jejich věk, pohlaví či specifické zkušenosti (s podnikáním, s postavením zaměstnanců a zaměstnavatelů, s prací s dětmi apod.) a současně jsou – v rakouské a německé právní úpravě - výslovně vyloučeni z funkce přísedících právě advokáti, vůči nimž inkompatibilita funkcí z důvodu dělby a omezení veřejné moci jinak bezprostředně nesvědčí (na rozdíl od státních úředníků). Do určité míry se tak pracuje se sociální kognicí či předporozuměním, které mohou tito přísedící do procesu vedeného potenciálně „profesně deformovaným“ soudcem vnést. Třeba by to mohl disertant rozvést mj. ve světle svého staršího výzkumu publikovaného v článku „Vliv Vorwissen, Vorverständnis a hunch theory na rozhodování soudců“ v časopise Právník 6/2012.

2.) Z hlediska hodnot v právu disertant na několika místech naráží na limity (klasického) liberalismu s jeho důrazem na negativní svobodu jednotlivce od zasahování ze strany státu, když zdůrazňuje, že funkce přísedícího musí být adekvátně finančně zajištěna, aby zaručila svou atraktivitu pro širší okruh občanů a současně i jejich nestrannost a nezávislost při výkonu této funkce (zejména v trestním řízení – viz závěr str. 124). Přitom jinde autorem pozitivně zmiňované aspekty občanské povinnosti, výchovy k demokracii či výše uvedené právo být souzen sobě rovnými (ve smyslu osob schopných vcítit se do mé situace či posoudit ji se znalostí místního společenského kontextu) mají zjevně republikánský a komunitaristický kontext: pokud považuji za spravedlivější, aby o mém trestném činu rozhodovali vedle profesionálního soudce i přísedící, musím být sám ochoten funkci přísedícího plnit, i kdyby se mělo jednat o čestnou funkci s minimální náhradou skutečně vzniklých nákladů, a přitom spojenou s odpovědností za případné zneužití pravomoci, jež je s výkonem této funkce spojená.

3.) Do komparativní části by bylo vhodné doplnit odkazy na komplexnější zahraniční výzkumy a nespokojit se s výběrem dvou jurisdikcí s prostým odkazem na vyšší míru podobných prvků v pozitivní právní úpravě. Stěžejní je srovnávat fungování právních institutů v praxi, nikoli pouze jejich právní zakotvení. V obecné rovině lze doporučit např. článek Jackson, J. D., Kovalev, N. P.: Lay adjudication and human rights in Europe. *Columbia Journal of European Law* 1/2006, str. 83-124, který zkoumá různé modely laického prvku v soudnictví v členských zemích Rady Evropy nebo studie Benátské komise.

Závěrem shrnuji, že předložená práce splňuje požadavky na tento typ kvalifikačních prací a práci **doporučuji** k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.

V Praze dne 6. února 2020

doc. JUDr. Jana Ondřejková, Ph.D.